

2K1

מוֹת קָא לֵי פֿוֹת.

פֿאַר אַ צאָל פֿאַר צוֹלֶת זי קִבֵּל,

אַפֿרֵי מֵיִת,

בְּתוֹם, בְּעֵץ אֲבִי־פֿאַרֵת.

בְּחֹל, בְּרוֹק,

אֲבִי־פֿאַרֵת בְּמֵסִיבִין אַפֿרֵי פֿוֹת.

מוֹת קָא לֵי פֿוֹת

אַיִן זאָג, אַפֿרֵי פֿאַרֵת,

אז גיין קיבול גֵּיט אֲבִי־פֿאַרֵת,

אז פֿאַרֵת בְּבִיבֵן-בְּבִיבֵן אֲבִי־פֿאַרֵת.

אַפֿרֵי

אַיִן

אַיִן זאָג

יואש סטרנין

7.10.73 ● 14.2.55

יואש נולד בחצור .

גבול בשישה ואחר - כך בג'נאן .

וכשכל הילדים גדלו אכן, שיחק גם הוא בכל המשחקים .

ואז התחיל ללמוד . ולקבוצה שם : "א-י" .

יואש ביקר גבול , באמונה .

קמוס - אהב מהחפירה . הנעורים .

חיים גדולים .

ובמאמנה ...

ישבנו כולנו, "האילים", כמה מבני "מעין" ו"עופר" ואחדים שליוו אותנו במשך השנים. צפופים בחדר הקט, כשהמוזיקה שיואש אהב מתנגנת בשקט. אלבומי תמונות, "ספרי הזהב" של פעולות התנועה, מכתבים להורים... שיחה מנומגמת, מקוטעת. לעיתים ערה יותר כשכולנו מדברים יחד. לא רצינו להספיד, רצינו לחיות עמו, עם יואש, עוד ערב אחד. מילים, קטעים קטנים מהרבה שנאמר — ועוד רב יותר שנשמר בליבו של כל אחד ואחד מאתנו — בשיח רעים בחדרם של רחל ולובקה.

מייק:

יואש היה מאוד פגיע, רגיש. ומצד שני ער למתרחש סביב, היינו מדברים על העולם, על אנשים.

חושך, מחכים לתרדמה, שומעים את בוב דילן.

לפעמים בבואנו מהצבא, היה יואש כזה. בגלל השריון. היינו מתפרקים עם הוויסקי או עם יין הרימונים שלכם (רחל ולבקה).
יואש היה "מתחתך" בחולצה הירוקה.

פרומה:

זאת תכונה שהיתה לו מילדות, להיות מסודר. היה המסודר ביותר בין כל הבנים.
היה עומד הרבה זמן ליד הראי.

אני דוקא ראיתי אותו מאוד מרוצה כשהיה חוזר מהצבא, עם חיוך.

עמוס:

קשרתי קשרים חזקים מאוד עם יואש כשהיה בא לעבוד בשלחין. היה מודיע: "יש לי רגילה!" ובא למחרת לעבוד בשש בבוקר. נראה לי כי בצבא נפתח לו עולם חדש. תמיד התפלאתי מה כ"כ טוב לו בצבא... והוא אמר: "טוב, חברה נהדרים, דברים חדשים ומעניינים". זה באמת הרשים אותי לעומת אנשים אחרים שהכרתי שדוקא התקופה הראשונה שלהם בצבא גרמה להם ליאוש.
אני ממש רואה אותו בתור דמות מחייכת. בתקופה האחרונה שלו היה לו ממש טוב, היה שלם עם עצמו. אני חושב שהוא גם נקשר לקבוץ.

גליה:

אני זוכרת שיחה אחת; היה ברגילה — בערך חודש לפני המלחמה — ישבנו על המרפסת בחדר שלו. מוזיקה, אור עמום ויואש בכורסה אפוף עשן. סיפר הרבה על חברים שלו בצבא. אמר שכשהוא בצבא הוא מתנענע הביתה וכשהוא בא הביתה — הריהו מתנענע לחברה בצבא. סיפר שקיימת ביניהם ידידות כזו אמיתית וגדולה. אני זוכרת שאמר שבטח לא יתחתן כי לא ימצא אף אחת בדיוק כמו שהוא רוצה; שקשה לו ליצור קשר עמוק עם בנות.

דגנית:

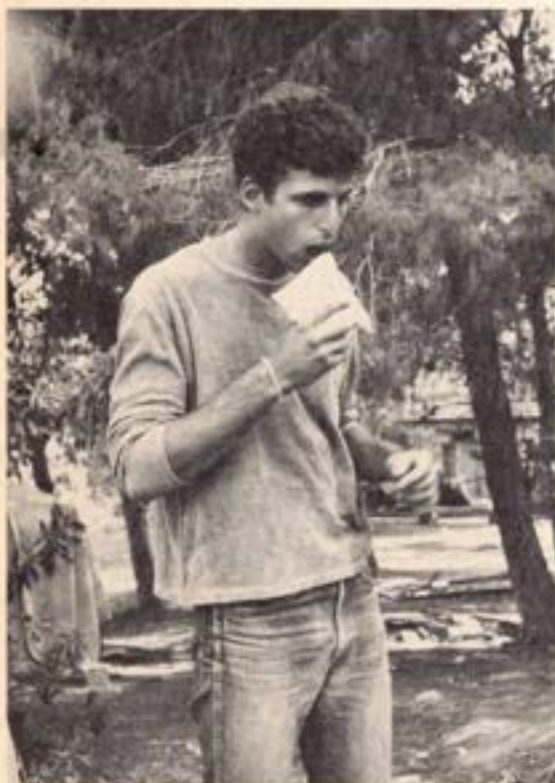
הוא בא אלי פעם לחדר ושוחחנו הרבה. הוא נורא נפתח. אני חושבת שזו היתה אחת הפעמים הראשונות שהוא היה כנה אתי. דיברנו על סמים. הוא אמר שלא מאמין בזה. שאדם צריך להיות חזק בתוך עצמו. הוא סיפר שהוא רגיש מאוד, פגיע ובגלל זה הוא הרבה פעמים נסגר או עושה רושם. היתה תקופה, אני זוכרת את המקטרות האלה, היה יושב עם קבוצת מקטרות ושלושה סוגי טבק, על הכורסה ככה, בחוץ, בבוקר יום שבת וקורא ספר. אני לא יודעת אם הוא תמיד עשה מה שחשב. הוא אמר שהוא מאוד מפחד להפגע. שהוא לפעמים כאילו שומר על עצמו, שומר לעצמו הרבה דברים יפים.

עד עכשיו נדמה היה לי שמדברים על מישהו אחר לנמרי. לא מישהו שאני מכירה וזוכרת. בשנים שאני ליוויתי את יואש הוא היה ילד. לא אותו נער שמתארים פה. הוא היה עדין. טוב לב, עצוב קמעה. תמיד עם החיוך המבויש שלו. לא חופשי. תמיד רצה להיות בסדר.

תמיד שאף למשהו טוב מאוד, מושלם... כך אני זוכרת אותו. בזמן העבודה בכיתה הקפיד שהדף יהיה יפה, מסודר ונקי. כל מה שנכתב על ידו צריך היה להיות מאה אחוז בעיניו. וזה לא פעם עצר מלתת ביטוי לדברים שהוא חשב לכתוב. לא יכול היה לבטאם באופן חופשי. כי משהוא הפריע לו. זה לא היה כפי שהוא רצה שיהיה, כפי שרצה שייראה, או כפי שנדרש ממנו. ועוד דבר, יואש אהב את הקריאה והרבה לקרוא. דוקא סוג מסוים של ספרים. לא כל ספר. אני זוכרת שעד גיל מבוגר קרא ספורים קצרים. לא רומנים ארוכים. היה אומר: "אין לי סבלנות לספר ארוך, עד שאני מגיע לסוף הסיפור, העלילה נמשכת ונמשכת... אין לי סבלנות לזה". ומעניין, חזר וקרא את אותם ספרים מספר פעמים. וזה אף פעם לא שעמם אותו. כל פעם חי מחדש את החוויות. אהב את העולם העשיר והיפה של האנדה, את עולם הסיפור. איני יודעת, קשה אולי להניד זאת: כששמעתי לראשונה, כשהספק התחיל לנקר בכולנו, הדבר שעלה בדעתי, בזכרוני, היה אחת ההופעות האחרונות של "איל" וחיפשתי עדות לכך. זכרתי אותו בתור דמותו של שמואל. ראיתי לנגד עיני את בעלת האוב המעלה אותו מתוך הקבר. לא יכלתי לשכוח את זה. זה עלה בזכרוני מיד. התחלתי לחפש האם זה היה כך, ולא יכלתי להזכר עד שראיתי את הצילומים. זה כן היה כך.

ארנה:

בכל פעם שהיה מגיע לחופשה, היה מוריד את המדים ובא אלי להודיע שהגיע.
בשעות הקטנות של הלילה היה בא לשיר אתי. אהב כ"כ את בוב דילן עד כי נראה
לי שבו בדיילן שר כמו יואש.

מייק:

בשלב מסויים אמר לי שנשבר לו להיות "סבון" בצבא, תמיד הטוב והמסודר
והבסדר... אבל כנראה שזה היה שייך לו, לאופי שלו.

אורי:

מאוד הפריע לו היחס הנוקשה של המפקדים לחיילים.

גליה:

אמר לי פעם שהוא רוצה ללכת לפיקוד כדי שיהיו שם אנשים ראויים. אמר שזהו
אחד היעודים שלנו כקבוצניקים. היתה לו ביקורת קשה על המפקדים שלו.

...היה נלד אחב.
אהבנו אותי,
לצ"ן אנחנו אהבים אותי,
לא נכב אותר עליו.
מה מלך יכולים אני אהב'ב ...

לספר על יואש... משהו לא בסדר, משהו לא ברור.

מה זאת אומרת לספר מי היה יואש.

זכרונות מיואש יש לי רבים. הוא היה איש שיחה — על כל פנים אתי. אהבנו לשוחח על הצבא. היינו מדברים על: האם אתגר הוא להתקדם בצבא? האם בכלל יש טעם וצורך בהשקעת מאמצים שם, על מנת להיות טוב.

יואש אהב תמיד להציג את השאלות האפיקורסיות ואהב כשהצינו אותן בפניו. כשהוא היה צריך לתת את התשובה.

הוא נטה לחשוב בצורה בלתי שגרתית, וכך גם התנהג. הוא חרג מהמוסכמות היבשות. חיפש סיבות וגורמים להן ואם לא מצא אותם, או שהם לא נראו משכנעים מספיק, או רציניים, פשוט זרק את המוסכמות הצידה והתנהג כאילו לא היו קיימות מעולם.

אני צריך להזכר כל פעם מחדש לא להתחיל לנלוש לשיחה עם יואש אלא לספר עליו. זה קשה.

יואש השתלב היטב בצבא ואחת הסיבות לכך היא שידע את הגבולות הנכונים. הוא ידע על מה צריך להתעקש במציאות מסויימת זו ואיפה אפשר לוותר, הבהיר לעצמו היטב מהי המציאות הצבאית בהשוואה למציאות הרגילה. הוא ראה בצורה ברורה את ההבדלים ולכן היה שלם עם עצמו בכל המאמצים להתקדם בצבא.

והוא רצה להתקדם בדרגות הפיקוד. ראה את עצמו כמפקד גם בשעה שהיה חייל ולכן הציב לעצמו סטנדרטים גבוהים ממה שבעצם נדרש ממנו. היה סקרן לדעת אם יוכל לעמוד בכל המבחנים, הפיזיים והאחרים שעמדו בדרכו: טירונות, אימון מתקדם, קורס מ"כים. בכל שלב שאליו הגיע התעניין בשלבים הבאים והכין את עצמו לקראתם.

יואש היה גלוי בחששותיו ולבטיו. היה נוח מאוד לשוחח אתו בענין הצבא ובעניינים כלליים אחרים. היה פתוח מאוד לשמוע וגם להשמיע. היה מעלה את הנושאים שהטרידו אותו באותו רגע בצורה בהירה מאוד ובדרך כלל גם מאוד קולעת. הוא ידע להתבטא בצורה מאוד תמציתית וקולעת, במילים וצירופים מקוריים... איך לסיים? יש צורך להפרד ממך באופן אישי יואש, אך אין דרך או צורה לעשות זאת...

אין זה קל לכתוב על חוויותי עם יואש שהחלו כאשר טיילנו יחד עם המתנדבים לכנרת ולרמת הנולן. בטיול זה החלה הכרותי עם יואש ובילינו יחד זמן רב ככל האפשר. היה קל לשוחח אתו, הוא האזין בקשב רב וידע לעודד. שוחחנו על הכל, האזנו יחד למוזיקת פופ ובילינו עם המתנדבים.

בשיחותינו אלה ומשך ההתכתבות שארכה שנה וחצי, דנו בקבוץ, בלימודי באוניברסיטה, חיינו בקרב משפחותינו, ותכניות אישיות לעתיד. הוא עודדני להצטרף לקבוץ — המתנדבים חבבוהו מאוד. יואש היה ידיד צעיר שרק החל לגלות את העולם הסובב אותו. הוא נראה כבוגר מגילו, ואף התנהג בהתאם. היה בטוח במטרותיו החדשות וערכיו. הוא היה "איכפתניק" במה שנוגע לערכיו ולגישותיו המוסריות.

במשך היכרותנו הקצרה עברו עלינו רגעים נהדרים שאין לתארם במילים. אהבנו לטייל בדרכי הקבוץ, בצל, באור ירח, ואהבנו לשכב ככה סתם מתחת לשמיים שטופי שמש. יואש אהב לצחוק, והוא גרף אותי עמו בצחוקו. היה ליואש אופי כה חיוני שהוא יכל היה תמיד, כך סתם, בחצי הלצה לשפר את מצב רוחי. הכרתי את הצדדים הנאים ביותר שבאופיו, נכונותו לבטא חיבה ועדינות. יואש אהב את החיים ואהב לחוש את כל ההנאות שהחיים והטבע מגישים לאדם. הוא היה האדם שופע־אהבה והנפלא שפגשתי אי פעם.

כך קראתי לך הרבה שנים. את רוב שנות הילדות, הרי ליויתי אותך, ואתה ילד בהיר מראה, ובהיר ביטוי ובהיר רגש... אני רואה אותך עוד באותן השנים, בולע את האגדות והסיפורים, אך הם אף פעם לא נבלעו בלי לבצבץ ולהקירן ממך. לעתים היית מפתיע אותנו במשפט נהדר בשפה רהוטה ואני נדהמת, מסתכלת בך ולא מאמינה שילד רך כזה יכול כך להתבטא...

השנים חולפות ואתה נער מתמר ער לכל הנעשה מסביב ושוב הרכות, היושר והכמיהה לדעת צומחים אתך יחד... כאן מתגלה הקונפליקט שבך... יואש הנער הטוב, הישר מנסה להיות מחוספס כלפי חוץ, אך המבט הבהיר מסגיר את המתרחש בפנים.

את אופיך לא הצליח לכסות אפילו הזקן ותסרוקת הפרא...

קשר היחד אותו קשרנו במשך שנות הילדות לא פסק גם עם סיום העבודה שלי אתכם. הוא נמשך במבט חם, בשלום מלווה חיוך ובשאלה: מה נשמע? אודה באמת בתוך תוכי חרדתי לך בצאתך לצבא. לא התישב אצלי יחד, אותו יואש העדין והתמים — עם הצבא.

אך גם פה המשכת בדרך האופיינית לך, ראיתי אותך עם החיוך המבצבץ מבעד למדי הצבא, — וידעתי כי טוב לך ו...

יואש, מדי פעם אני מסתכלת בחלוני על השביל היורד לחדר שלך, נדמה לי שעוד מעט תעבור בו...

ככאב אני חוזרת מחלומי למציאות האכזרית כל כך שאומרת, לא... אבל בתוכנו יואשי אתה קיים יום יום.

אתכם באבל הנורא!

הגיעני "על התל" ופה נשם דק ללא הרף נוגע באמירי העצים לעשות טיפות טיפות של דמעות גדולות יורדות על האדמה, ועל האנשים...

במרחקי אין קץ של זמן, במקום שיש בו חיים מתנבהים במהירות, אני עומד כרמזור בדרכים להדליק אור ירוק — צהוב — אדום. בדרך כלל חולפים כולם באור הירוק, ובצהוב אין פנאי להתעכב. פעמים הייתי אני והם באור האדום, עומדים... מה יהיה הלאה ובאיזה כיוון? רגעים של שקט והרהורים... של כעס... של רצון פשוט ונערי, כביש עקלקלים שלי, שאינו מצומת ברמזורים, בשלטי עצירה — עקיפה.

הימים כטיפות של גשם חולפים במהירות אך רישומם עמוק. לעיניו של הצופה הילדים כך גדלים להיות נערים, ואלה... במהרה נעשים אנשים מבוגרים. ואני... גם אני צופה ובידי חרט, לא כך אמרתי לצמוח... אמרתי — "צבא רק תקופה חולפת. מעצבת להיות אדם" לא אמרתי מלחמה... לא ידעתי. מלחמה אמרתי צריך, מוכרחים, ידעתי שמקשיבים הם. בועטים ומקשיבים ומתעצמים להיות הרבה מאוד הם, וקצת אני... רמזור מאותת, לא תמיד ירוק לא תמיד רצוני שלי... זה הנער האמין לי מסרב ומאמין.

ואנחנו... אבוי... אנחנו ממשיכים הלאה זריחה ושקיעה ויהיה חסרון הלב ככל שיהיה.

ואין לי מילים לעודד. ואינני רוצה לעודד.

אלירן

לונדון 24.1.74

אני כותב דברים ומוחק, כותב עוד מילים ומוחק. זה לא זה. אתה מסרב להתרגם לדף הזה. אתה מציאות שלמה ומסובכת ולא ניר מלא מילים. קשה, אי אפשר לשים בדיו ודף על ניר, שאתה היית כזה וכזה. אתה עדיין מאוד קיים בשבילי. החיוך שלך, איך שהיית מכסה את השיניים ואת הקמטים המתקפלים ליד העיניים שלך. איך היית מתווכח עם חיים כי הוא לא רצה שנעביר קווים יחפים. היית עושה מזה פורום שלם, לנער כל מה שלא "פייר", נכון, בקבוץ.

היו לילות "אגדתיים" של "למה העולם כך" ו"נמאס לי מהצבא" והיינו מדברים על בנות, נשים, חברות שהיינו רוצים. שעות על הגב באפילה. מקשקשים, ופתאום המיטה שלך חורקת. אתה מדליק את האור, תופס את הפוטוקס ובעונג נוראי מתחיל לרסס את היתושים. דופק ביד שניה על הקירות ותקרה. כמה מצחיק זה היה נראה: אתה נלחם ביתושים. היית פה ברגילה. הלכת לעבוד. כשהגעתי הביתה בסוף השבוע של ה"רגילה" שלך היית כזה שלי, הצבא היה רחוק ממך... קראת הרבה אותו לילה, אני זוכר. זה צד שלך שאיני מכיר טוב. איך שהיית שוקע לתוך ספר, ונספג לתוך המציאות שלו... דברנו פעם על זה. איך שאתה ממש מרגיש את המתרחש בספר בכל החושים.

מאז המלחמה הכרתי את ה"סיני" שדברת עליו. את הסיורים, התצפיות, השמש, החול וה...זבובים שם.

יואש, אתה עדיין אתנו, לכל אחד במקום אחר, כי כמו כל בני האדם, היית לכל איש יואש קצת שונה. כל אחד ראה אותך בעיניים שלו.

שיחה ששוחחנו בערב חורף אחד לפני שנה — ישבנו בחדר על המחצלת ודברנו. יואש דבר על יחסו לבנות. רצה להכיר רבות... אז אמר משהו שאף פעם לא חשבתי שיבוא ממנו, אמר שאינו יודע אם יש אהבה, שאינו רוצה לאהוב בת אחת, לא רוצה להתקשר, אלא לנסות אותן, את כל ה"יפות והראויות". אחר כך חשבתי שבעצם אמר לי עד כמה קשה למצוא את האחת המיוחדת שיוכל לאהוב. שיחה זו נתקעה בזכרוני משום שהיתה כנה, ארוכה, ושתיקות רבות בה! לא נשמעה כלל כפי שכתבתי, זמן רב לא דברנו כך, בזרם הימים חולפים אחד על יד השני שולחים חיוך ו"איך העניינים" וממשיכים בדרכים נפרדות.

עכשיו בושה חולפת בתוכי; הרי לא ידעתי את יואש כולו, כל כך הרבה נעלם חבוי בכל אחד מאתנו ולא טרחתי לגלות את הקורה מתחת לנראה לעין. כל כך קרוב, אותו הצריף, אותה המרפסת וכל כך רחוקים היינו.

את השכנות לחדר התחלנו בכיתה א' ועד לכיתה ו' לא נפרדנו, תמיד הסתדרנו יפה, ועל כן לא שינו את ההרכב...

הרבה אני לא זוכרת, חוויות קטנות שקרו, אבל שלילה אחד לקח לי את השמיכה בתוך שינה ובבוקר לא זכר כלום, את זה אזכור לתמיד, ותמיד עם חיוך, כי יואש היה סוער ביום ו"סוער" בלילה, שינץ כזה עם מעשי קונדס שנדל והתארך וכל כך הרצין ככל שבגר.

תמיד רצה להיות בין הטובים, התאמץ הרבה בספורט ובעבודה, היה אכפת לו מה חושבים עליו על הדברים שעשה, לא סבל כשהחברה "התפרפרו" מהעבודה ובעיקר בגיוסים בפרדס.

אחד הטיולים זכור לי, כשהיינו באותה חולית אוכל. היינו החוליה הכי קטנה אבל האוכל היה על הגובה. ברנע שהיינו מגיעים למקום לינת הלילה כבר יואש טרח על המדורה ונותן הוראות לסעודת הערב, מה לשלוף מן התרמיל ומה מן הממתקים לקינוח. אוי הממתקים! תמיד היה בראש אהבותיו...

יואש וידו הרחבה, כמה גלילות אכלנו בחדרו שבצריף, קשה לזכור, אבל תמיד היתה חבורה במקום בזמן הנכון, והשמחה רבה.

והיה הטיול לאכזיב באחד החופשים הגדולים. יואש, לרי ואני. האוכל היה מתוכנן לשניים ואני הצטרפתי ברנע האחרון. הייתי צריכה להבטיח שלא אהיה רעבה ושלא אזלול יתר על המידה. אבל היה די והותר, והיה חם וחול ורעות עליזה וצחוק עד לב השמים.

שלושה ימים יפים כל כך בקיץ.

כל כך הרבה שקרה, שנים של ילדות וגיל הנעורים שעברנו יחד, האילים! עוד זכור לי יום ששי כשחזר מן הצבא כבר לאחר הטירונות ואמר שנשבר לו להיות "סבון", חיל טוב וצייתן. שרוצה קצת לעשות שמה, לשבור את המסגרת. פתאום כאילו ראה שלהיות טוב תמיד זה להפסיד לפעמים הרבה מן החוויות הפרועות,

זה לתת לחלק קונדסי אחד שעוד קיים בתוכך לישון, ואחר כך מה?

מתי כבר יוכל להתקנדס אם לא עכשיו?!

כתבתי את מה שיכלתי לצייר במילים וכל הרב שנשאר חבוי מצוי בכל אחד שהכיר את יואש ותמיד יהיה שם וישמור עליו, על יואש לעולם.

ת ק ו ח

... מיילס של כצון להשאר

עם חבר, חבר מאלו

שאינם יכולים להכנס

לאלבום הבואים והשותקים...

חזרתי וקראתי מספר פעמים את השורות שנכתבו בשמנו. שוב הרגשתי שאנחנו לא רוצים כך סתם להספיד אדם, אלו מילים של רצון להשאר עם חבר, חבר מאלו שאינם יכולים להכנס לאלבום הדוממים והשותקים. אלו מילים פשוטות המסתירות את הזעם וכל המרירות הרבה הקבורה בליבנו.

אני אישית מתוסכל לגמרי בכל נושא משמעות החיים, מוות מה הוא, אני מנסה כמה שפחות לתסבך את עצמי בשאלות פילוסופיות אלה ולהסתכל על הכל במבט חיצוני. לראות את ההורים השכולים ולהבין אותם, לדבר עם נערים שאבדו את החבר היקר שלהם או נערה שנשברה מעצמת ההפתעה על אובדן חבר לדרך.

במבט אליכם קרוב הדבר לליבי יותר מכל, יואש הוא קיבוצניק כמוני, אותה תנועה, חינוך דומה ויוצא מזה התפתחות חברתית כללית דומה לשלי, אתם חברי קבוץ ותיקים, גם הורי חברי קבוץ ותיקים, אם לא עברתם את אותם הצרות הרי שאתם מאותו דור של מחשבה ודרך, קרינה דומה לכם על הבנים.

אהיה כנה עד הסוף ואספר כי הרגע המסביר והמכאיב היה כאשר הלכנו כולנו אחרי הארון במסע ההלוויה, הדרך היתה ארוכה והלכתי לצדכם, היה לי הרבה זמן לחשוב, היו לי רגעים של כאב ורצון להתפרץ, אינני יודע אולי בבכי של כעס אך יותר מכל יצא לי לדמיין כאילו אני הוא זה השוכב בארון המתים... וכאשר "נכנסתי" פנימה והצצתי "החוצה" ראיתי את הורי שלי הולכים אחרי הקומנדקר, ראיתי את אמא שלי ותארתי לי מתוך כל המוכר לי את הרגשתה, ראיתי את אבא שלמרות ארשת הפנים החיצונית הלב שבור לרסיסים, ראיתי את חברי קבוצתי, כל אחד בנפרד ומה חושב כל אחד מהם? ניסיתי לדמיין מה אני מרגיש; לרחם על עצמי? האם אני מסכן? ולמה בוכים בשבילי? לי כבר לא כואב יותר?! או אולי טוב לי יותר מתמיד והם שם לא יודעים זאת!!

חזרתי למציאות ראיתי אותך רחל עם ענף האפרסק הפורח ביד ואותך לובקה עם מבט אוהב ושבור וניסיתי להיות מציאותי יותר ושוב מצדו של המת; אנחנו בוכים מכיוון שגידלנו אותו, הוא חלק מאתנו הוא ההמשך שלנו, אבל הוא יואש לא סובל, הוא אינו יודע כל מה שהפסיד.

אני לא מאמין בעולמות אחרים ובגלגולי נשמות וכדומה, לנו נותר לכאוב עד היסוד כי אנחנו ממשיכים ויודעים את שהפסיד.

ועוד נקודה שרציתי לספר ודוקא לכם. עד המלחמה כאשר היה לי קשה בצבא הייתי נוטה להתייאש או לקטר ואפילו לעזוב את עצמי במידת-מה, ולמה להתאמץ יותר מדי?

היום לאחר זעזוע המוות שעבר עלי כל פעם שקשה לי אני חוזר ומשנן לעצמי — הרי זו מתנה שאתה חי בכלל, החיים הם מקריים לגמרי, מי אחראי שלא דווקא אני הייתי בין החללים? מה זה נקרא קשה בכלל לעומת הזכות להמשיך לחיות וכל הקשור בחיים...

נורא מוזר לי — יואש, שאני יושב כרגע, ומנסה לכתוב קווים לדמותך — מעין מצבה שותקת, עם המון מילים, והיא כ"כ מנוגדת לדמותך העליזה אותה אני זוכר. כל שרותנו המשותף בצבא, לא תארתי לעצמי שאכיר את הוריד בנסיבות כה עצובות. תמיד ראיתי אותך כותב הביתה על גלויות מצוירות. "העיקר שההורים לא ידאגו". כמה מילים לצאת ידי חובה, ולספר קצת על הנעשה אצלנו. ידעתי שתמיד אתה מחכה בחוסר סבלנות לחבילה מהבית עם "הרוזמרי", עם עונת השוקולד והמכתב הארוך שאמא שלך מוסיפה, מכתב בו היית חוזר וקורא, מנסה לחצות את גשר הנייר הדמיוני, כדי להמצא קצת בבית.

אני נזכר בפגישתנו הראשונה. שובצנו אז לאותו צוות, שכבנו באהל שלנו, שזה עתה גמרנו להקימו, קבוצת אהלים באמצע המדבר. היה חושך וכל אחד שכב במיטתו. היינו מדוכאים ולא ידענו דבר מהתוכניות שתוכננו לנינו — בקיצור קבוצת חיילים טריים. לא הכרנו אז איש את רעהו, אך לאט לאט התחלנו לשוחח בינינו ולהתוודע אחד לשני. כך גם הכרתי את יואש... מאז המשכנו ושרתנו כשנה באותו הצוות עד למלחמה. לאט לאט למדנו להכיר אחד את השני, ולמדנו לחיות אחד עם השני, להתחלק בכל הדברים הטובים והרעים. למען האמת ההתקרבות בינינו לא היתה קלה. שנינו היינו סגורים מאוד, ולא בקלות מצאנו את הדרך להכרות קרובה אחד עם השני.

בהכרות ראשונה מצאתי ביואש המון שובבות של ילדות, צוחק ומתבדח מחפש תעלולים שונים, כאילו ביטוי לגילו הצעיר יותר מאתנו. מאוחר יותר למדתי להכיר בו גם הרבה דברים נוספים.

בכשרו הנופני תמיד עלה יואש על כולנו, ולכן גם תמיד עזר למתקשים למיניהם, אך תמיד סרב לעזור לחברה שלא השתדלו במיוחד.

הוא היה אז אומר: "מי שלא עוזר לעצמו אינני רוצה לעזור לו".

פעמים רבות נתקלנו בחוסר הבנה מצד המפקדים, כולנו, ויואש בתוכנו, קיוונו להבנה והתחשבות מצד המפקדים — אך לא תמיד זכינו לכך.

ביואש היתה מין קשיות עורף מיוחדת במינה וכשנתקל לדעתו ביחס של חוסר צדק מצד המפקדים, היה מגלה את אותה עקשנות.

עקשנותו התבטאה גם בתחומים אחרים. כשהחליט ל"הכניע" איזה אתגר היה עושה הכל כדי להצליח בכך. כך כשהיה מחליט שילמד לבדוק שמנים בנגמ"ש או לטפל במנוע, הוא היה לומד ומשתדל ככל שיכל היה כדי להצליח. תמיד היה דואג שהמסדרים של הצוות שלו יעברו על הצד הטוב ביותר. הוא היה דואג לכל, מניקוי נשק, ניקוי מנוע, דרך כל העבודות האחרות.

לפעמים בשעת העבודה, עוד לפני שהספקנו להתארגן, כבר ראינו את יואש חוזר עם ג'ריקן מלא, או מכין את התערובת לשטיפת המקלעים. הוא היה מתרגש מכל דבר קטן, "שיהיה טוב", "ש"נצליח", ושהכל יהיה מאה אחוז — עד הפרט האחרון". לעתים לעגנו לו על התרגשותו, אך הוא היה ממשיך בשלו — דואג, עובד ומתרגש.

לאט לאט הלכו והתהדקו הקשרים בינינו. לקראת הירידה לקו, מצאנו המון נושאים משותפים לשנינו — מחיי הקבוץ עד ספרות ומוזיקה. באותה תקופה קראנו המון. היינו מנצלים כמעט כל דקה פנויה לקריאה. היינו קוראים את אותם הספרים בעת ובעונה אחת, וא"כ היינו משוחחים על הספרים, זכורים לי כעת כמה ספרים שאהב במיוחד: "מסע דניאל" של יצחק אורפז, "9 סיפורים" של א.ב. יהושע ו"לא שם זין" של דן בן אמוץ. בעקבות שיחות אלו עברנו לדבר גם על אמנות בכלל ובעיקר על מוזיקה. יואש ציין תמיד שאהב את שיריו של בוב דילן, והם היו ממלאים אותו בצורה ממש לא מובנת.

כשירדנו לקו היתה תקופה שלווה מאוד, ואיש מאתנו לא תאר לעצמו, שהתקופה הזו תסתיים בצורה כ"כ טרגית לכולנו. היינו מבליים שעות רבות על שפת התעלה בתצפיות ובספורים. מכיוון שראינו מעברה השני של התעלה את החיילים המצריים היה יואש תמיד מעלה את הנושא של היחס בינינו לבין הערבים. פעם כשאחד המפקדים בתצפית העלה דעות זועניות כמעט לגבי הערבים ניסה יואש, בלהט רב, לשכנע אותו באי־צדקת דעותיו. תמיד ניסה לומר שבעצם הם בני אדם כמונו ויש כאן רק טעות שהולידה את הסכסוך הצבאי בינינו.

היום כשאני מנסה לשחזר את הקרב האחרון שלו, כשהוא מוקף המוני ערבים חמומי מח, אני מתקשה לתאר את יואש באותו מצב... האם גם אז הספיק לחשוב שהכל בעצם הוא רק טעות?

לעיתים כשהיינו חוזרים בשעות הערב מסיור לאורך התעלה, היינו נתקלים בארנבות ועורכים "מרדף זעיר" אחריהן. זכור לי "מרדף" אחד כשרדפנו אחרי ארנבת עד אבדן כוחותיה. הארנבת המשיכה לרוץ בקושי רב, ויואש שישב על הנגמ"ש התחנן שנעזוב אותה לנפשה. אנחנו המשכנו לרדוף, ויואש המשיך לבקש. לבסוף כשעזבנו אותה, רווח ליואש, והוא נראה מאושר כשראה את הארנבת ממשיכה בדרכה. בתקופה זו הרבינו להתלבט בקשר שלנו לבית, אם לקבוץ כבית או לאנשים שבו, או לחברות בבית. היציאות שלנו היו אז לעיתים די רחוקות. ואת רוב זמן החופשה בלינו בימי אמצע השבוע. רוב החברה האחרים מקבוצתנו לא היו אז בבית. פעמים רבות חזרנו מהחופשות מאוד לא מרוצים. בעיקר משום שחיכינו לחופשות זמן רב כ"כ. זה הביא את כל אחד מאתנו להתלבט בדרכו שלו, בקשר לבית.

ליואש לא היתה באותה תקופה חברה, והוא התקשה מאוד בגלל היציאות הנדירות יחסית, לשמור על קשר עם קבוצות שונות במשק. נראה לי שלמרות שתמיד היה מציין שבודאי יתקשה מאוד לשמור על התקשרות בלעדית עם בחורה אחת, חסרה לו מאוד צורת קשר זו עם הבית.

יואש הרבה לעבוד בחופשותיו, וכל חופשה ולו הקצרה ביותר היה קופץ לשלחין להעביר קווים, או סתם לעבוד קצת. זאת מתוך תקווה לחזק את הקשר עם הבית. אף על פי כן נראה לי בשיחותינו שהיה חסר לו משהו בנדון, אם בגלל הסיבות שצינתי או ששאף לשלימות רבה יותר ביחסיו עם הקבוץ כבית.

תקופת השהות בתעלה, היתה תקופה של עבודה קשה אך גם תקופה של שלווה מוחלטת. בתקופה זו גם גדלה הקירבה ביני ובין יואש, ובכלל התגבשו הרבה מבחינה חברתית כללית.

זכור לי שלפעמים, בזמן שהותנו בתצפית, כשהחל כבר להחשיך, היינו מפזרים את שאריות האוכל ומשחקים. נוסף לכך הרבינו לצפות בדגים השונים בתעלה, בכל בעלי החיים האחרים באזור. כל זאת תוך כדי שיחות ממושכות על הבית ועל המון נושאים אחרים. תקופה זו הסתיימה בצורה שאיש מאתנו לא תאר לעצמו. אנו כבר התכוננו לעזוב את הקו. ומשם — לקורס מ"כים ולהמשך מסלול הפיקוד.

ביום שבת 6.10, יומה הראשון של המלחמה, פגשתי לאחרונה את יואש. השתתפתי בקרב עם הכוחות שהתקיפו את התעוז שלנו. לאחר שנפגענו נסוגנו לעבר התעוז, ופגשנו את יואש שהיה בין החברה שנשארו שם. הגענו לאחד הבונקרים, כולנו פצועים, פני היו שרופים ובודאי מראי דחה. כשירדתי מנגמ"ש פנו אלי החברה בתקוה לשמוע "בשורות טובות". ראיתי את יואש עומד בצד, היתה בעיניו איזו רתיעה. הוא לא ניגש אלי, ולא החלפנו מילה. כנראה נרתע ממראי וממראה שאר הפצועים.

מיד לאחר מכן יצאו מספר חברה ויואש בתוכם בנגמ"ש הפגוע שלנו, לביצוע משימת חילוץ. יותר לא ראיתי את יואש, ורק שמעתי קטעי סיפורים על הקרב האחרון של אותו הצוות.

במלחמה מתפתים החיילים להאמין שהכל, כולל החיים והמוות הם ענין של גורל. האם באמת לכל כדור יש כתובת? — אינני יודע — אבל יואש לא חזר יותר.

הורים שכולים !

יואש ! מלחמת יום הכיפורים נפלה עלינו פתע, בזכותך ובזכות חבריך שנפלו, אנו עדיין קיימים כעם. בגופכם חסמתם נחשולי אויב אדירים, נלחמתם על זכותנו כעם על קיומנו כאומה, דהרתם אל מול פני אויב ללא הרהור או פקפוק האם דרככם נכונה !

גבורתכם מזכירה את מעשה "מצדה" כמובנו החיובי. נלחמתם עד הכדור והרימון האחרון, נלחמתם עד הלוחם האחרון.

יואש — היה הבולט בין חבריו לפלוגה, הן בקומתו התמירה והן בהתנהגותו שהיתה ללא דופי. חניך מצטיין בראשית דרכו. דונמא ומופת בהמשך שרותו הצבאי שנקטע.

בעל כושר גופני מעולה, מסור לחבריו, מתנדב לכל משימה ולא חשוב אופיה ; ותמיד על שפתיו : "הרי מישהו צריך לעשו תזאת..."
יואש היה בעל הומור מיוחד עוקצני אך מלבב, עוקצני אך ללא שחצנות, ותמיד עם מוראל גבוה.

הוא זכור לחבריו ולי כחבר העוזר במצבים הקשים. יואש היה פאר הפלוגה בהתנהגותו ובמסירותו. הוא היה לוחם שכל מפקד היה רוצה להתברך בו, הוא היה לוחם שאפשר להטיל עליו כל משימה, וידעת אם יואש מבצע, המשימה תבוצע בכל הרצינות ובכל היסודיות שהיתה אחת מתכונותיו הרבות.
יואש — קרבנך לא היה לשוא, אנו נמשיך להניף את הדגל, אנו נמשיך לקיים את עם ישראל.

הורים יקרים ! איני יודע אם יש בפי תנחומים, איני יודע איך לנחם אבידה שכזו, זאת אבידה בממדים שאינה ניתנת להגדרה, וכל מה שאומר ישמע ריק ונבוב. אולי דבר אחד יכל להשאר לכם וזאת הנאוה על בן שגדל וחונך ברוח ובדרך הנכונים.
הנדוד מרכין את דגלו לזכרו !

שָׁלוֹם - בְּמֵלֶכֶת אֲחֵרוֹתַי

אוּ אֵלַי

בְּתֵאוֹר שֶׁל שֶׁקֶט

אֶשְׁמַר אֹמֵר בְּיָדִי

דְּקָשׁ לְצִבּוֹר בְּצִבּוֹרִים חַיִּים

שְׁמֹר - לְדָן בְּיָדִי

דְּקָשׁ

נֶסֶח לְבָאוֹת

לְפָתֵל

מוֹצֵא אֶת צִבּוֹרְךָ נֶסֶח

נֶסֶח לְשֹׁמֵחַ ...

בְּמִרְחֵבֵי הַחַמְלָאִים

נֶסֶח לְמֵאוֹת ...

וְאֵל לְהַנְדִּי

לְשֵׁם אֲחֵת קִלְכָּה

- נֶסֶח -

הֵיךְ לֵנוּ שָׁלוֹם צִבּוֹר

שָׁלוֹם נֶסֶח

לְחַמְרֵי אֵל בְּיָמֵינוּ

חברתיך בְּשֹׁמֵחַ

30 בינואר — רפיח. טכס הענקת דרגות לחניכים מצטיינים במסדר סיום הטיירות.
4 חיילים רצים לבמת הכבוד... אני זוכר אחד ; גבוה עם זקן.

זוכר ולא מכיר. אפילו לא את השם. רק העין קלטה אותו ; גבוה עם זקן.

...ואח"כ קורס חרמ"ש. רביבים. שלושה חדשים באותה פלוגה, אבל מחלקות
אחרות. הוא ב"3 אני ב"1. פרטים נוספים אין. אולי למדתי את שמו — יואש, אבל
עדיין הכרתי אותו כגבוה עם זקן...

יום העצמאות — יורדים לרפידים, להתאמן... והנה באחד הבקרים ראיתי אותו,
את "הגבוה" והוא נראה מוזר ושונה. והיו אלה הלחיים הלבנות, שמזה זמן רב
לא ראו את אור השמש, ש"הסגירו" אותו מיד. הוא הוריד את הזקן !

חצי שנה באותה פלוגה ועדיין איננו מכירים. מתאמנים יחד, מטפלים בנגמ"שים
ביחד, אני מנסה לבלוס את ההנחתות האדירות שלו במגרש הכדורעף החולי,
ובשבילי הוא : יואש, גבוה, וכעת כבר בלי זקן.

נומרים להתאמן, ואנחנו כבר בתעלה, בגזרה המרכזית. מתמקמים בתעוז —
ב"טלוויזיה". לפנינו שלושה חודשים של סיורים, תצפיות, מארבים ושמירות.

פעילות חדשה המביאה אורח חיים שונה, ובעקבותיו, מתקרבים קצת. מחליפים
מילים, ואח"כ משפטים, וקצרה הדרך לשיחות. וגם כאן הדרגה. בתחילה שיחות
של "חולין" ; החלפת חוויות על הפעילות המבצעית, הויכוחים הקטנים : איזה

מ"כ הוא "הזבלן שבחבורה", איזוהי התצפית המובחרת, וכיו"ב. ובהמשך עוברים
לשיחות אישיות. זכור לי אותו יום ראשון בו חזרנו מהבית, מהחופשה לתעוז.
יואש הגיע אלי בריצה כדי לבשר לי שאת השבוע הקרוב נעביר יחדיו בתצפית.

וכהרגלו ניגש מיד, במרץ רב, לארגן ארגו קרח ובקבוקי טמפו.

כך התחיל שבוע של השכמה מוקדמת, תדריך, סיור ממושך, ובסופו התמקמות
על גדות התעלה.

את השעות הארוכות, עד הקיפול העברנו בקריאה, קצת דיג, הרבה בטלה, מרדפים אחרי לטאות ועכברים, הכנת ארוחות שחיתות מאוכל שנחשב ערב קודם ממתבח התעוזה, וכמובן משחקי שש-בש... והכל הכל "מתובל" ומלווה בהתנצחויות, עקיצות ו"ירידות" הדדיות כגון: מיהו "אשף המטבח" בינינו? מיהו אלוף השש-בש ומי הנחות בינינו, הוא הקיבוצניק או אני העירוני... וכל זה ברוח טובה ועם חיוך... הרגשנו שאנחנו מתקרבים יותר ויותר, מתידדים, נפתחים...

שעות בין ערביים. כדור האש הענק יורד מערבה. עוד מעט וייעלם באופק. אנחנו מקפלים את הציד ומשאירים רק שלושה מזרונים על גדת התעלה. כל המדבר נצבע אדום, והשמש שוקעת ושוקעת. היא כבר מסתתרת מאחורי העצים הנבוהים שעל הגדה מנגד. מי התעלה כחולים כחולים, ורוח ערבית קלה מרימה גלים קטנטנים שקט ושלווה.

יואש אלון ואני "מאיישים" את שלושת המזרונים, פנינו מערבה, מוקסמים מהסובב אותנו. ועם השלווה והאוירה מפליגים רחוק אל עולמות אחרים...

יואש לקבוצ, לחזרו הקטן, אל החברים, אל המתנדבת מצרפת (אני לא זוכר את שמה, אבל הרבה לדבר עליה), ומעל לכל בוב דילן. אינני זוכר שיחה ששמו לא הוזכר עלידי יואש. נראה שאהב אותו מכולם. או כדבריו: לבא הביתה "ולשים את דילן", סיפר שישב שעות בחדר וניגן את תקליטיו, ויחד עם הסיגריות שאהב "תפס שלווה". הוא הרגיש ריקנות בחופשותיו, למרות שהיו כה נדירות, ובוב דילן והסיגריות מלאו אותה... השמש שקעה. עולים על הנגמ"ש ונעים מזרחה, לתעוזה. בדרך יושבים על הסיפון ושרים בגרונות ניחרים. שמחים לחזור "הביתה", מניעים. עוד לא גמרתי להסיר את האבק מעיני ויואש בצעדים מהירים וגדולים, מתקדם לעבר המים. בכל יד ג'ריקן, תמיד ענד בקצב מטורף, תמיד לחוץ, נרגש. נומרים את הטיפול, מתקלחים ומחליפים מילים אחרונות "ולילה טוב"... נחים לקראת היום הבא, הממהר לבא.

יום רודף יום, ובאחד מהם, כשישבנו על החול הלכנו וצפינו אל החיילים מהעבר השני (אנכי הקצפות אבנים על המים) זרק פתאום יואש לתוך השקט: "תניד משה, אתה שונא ערבים"?

שבת 6 באוקטובר. בעקבות 4 מיגים שחולפים מעלינו, ברד של ארטילריה. מתחבאים בתוך התעוז. המוראל מרקיע שחקים. פותחים חבילות מהבית, ופוצחים בשירה אדירה מלווה בשוקולד ועוגות. נראה כאילו עם כל פגז נוסף המוראל עלה. ולפתע, התעוז מותקף. לצאת לחפירות... יואש ואני באותה תעלה. מחכים. מסביבנו נופלים פגזים, או חולפים בשריקה מעלינו, מזרחה. מדרום מגיעים 4 פנטומים. טילים בעקבותיהם. הם מצליחים להתחמק, ואני קופץ משמחה והתלהבות. יואש:

"מה אתה כ"כ שמח"? ... האם ראה את העתיד להתרחש?

חלפה שעה ויותר מאז נכנסנו לעמדות. מישהו רץ מחוץ לתעלות, יורם — הקצין. יורם נכנס פנימה, לחמ"ל; יואש ואני אירגנו את הנגמ"ש שעמד בפתח. כשחזר, אמר שעלינו לחלץ צוות טנק שנפגע דרומית לתעוז. קפצנו לנגמ"ש כשיואש אוחז במאג ימין, ונענו לכוון המשוער, עד שהבחננו בטנק הנוער. כשהגענו אליו הסתבר שהצוות כבר חולץ. אלא שבאותו מקום נפגע טנק נוסף ואספנו את הטנקיסטים וקת"ק שהיה אתם, לנגמ"ש. התחיל להחשיך. נענו בחזרה ל"טלביזה", כשמדי פעם נופלים פגזי ארטילריה מסביבנו.

הגענו; שקט מפחיד בתעוז, לא רואים אף אחד. מישהו זרק "אולי למעלה, בתעלות?" ... ויורם מוביל את כולם לעמדות. אנחנו קוראים לחברה, צועקים שמות, ואין תגובה. רצים בתעלות, חלקן פגועות, ומסביב להן מכתשים גדולים מפויחים. לאן הם נעלמו? חוזרים במהירות לנגמ"ש וקוראים להם בקשר. מתברר שנטשו את התעוז, ובתוך המהומה שכחו להודיע לנו. מזל שהמצרים לא נכנסו לתעוז.

אנחנו נעים על הכביש, עד לצומת. שם עוצרים ומחכים לכח טנקים. את החנייה מנצלים להחלפת חוויות עם הטנקיסטים. יואש ואני מרבים בשאלות; ראיתם אותם? הרגתם? הם רבים? לפעמים בין שאלה לתשובה הפסקה. מזנקים לתוך הנגמ"ש כדי לא להפגע מרסיסי פגזים. חמישה טנקים מגיעים אלינו. יחד נעים מערבה. בדרך מתבררת המשימה — המעוז "מצמד" מותקף מהים. נוסעים לעזור לו. סורקים את החוף פעם ופעמיים, האצבע על ההדק. מוכנים לפתוח באש. כל שיח מקפיץ אותנו וכל בור חשוד... לא מגלים דבר וחוזרים לשער המעוז. מתפצלים. הנגמ"ש ושלושה טנקים נעים בחזרה מזרחה. נעצרים בנקודה שעל המפה נקראת 113. גבעה קטנה, הטנקים עולים מדי פעם ויורים לרמפות בנדה המערבית של

התעלה — אנחנו מאבטחים לאחור.

מחכים כמה שעות ומנצלים את הזמן לתנומה קלה. כשערים, מביטים לאחור, דרוכים, כמעט ולא מדברים — מתרשמים מפצצות התאורה הרבות, ומצורות הנותבים העושים דרכם למעלה.

יואש נעשה שקט, רגוע, בטוח יותר. בתחילה הרבה להתכופף עם כל שריקת פנז, עכשיו כבר לא. לומדים להבחין בין "יציאות" שלהם ושלנו, ואין פגיעות. השעה 3.00 לפנות בוקר מביאה משימה חדשה. מתניעים ונוסעים צפונה. לציר "לקסיקון". בקשר הודיעו על מחלקת חי"ר מחופרת, שהתמקמה על הציר. ככל שמתקרבים הדריכות גוברת. — עולים על הציר ומתחילים לסרק. הטנקים רצים לפנינו, והנגמ"ש סוגר את השיירה — שקט. לא מזהים שום כוח... ולפתע, אש תופת. מכל הכוונים. הנגמ"ש מתבלבל ונכנס במשאית מצרית החונה לצד הכביש. צרור קצר והיא נדלקת. מאבדים זמן והטנקים ברחו קדימה. ממשיכים בתנועה. יורים לכל הכוונים לעיתים מבלי להבחין לאן. חושך. מדי פעם מתרומם חייל מצרי ובורח כדי לא להרדם. חלקם נקברים בתוך השוחות שחפרו לעצמם, שעה שהנגמ"ש עובר עליהם. ואז בום! הנגמ"ש נפגע אך ממשיך בתנועה — שני פצועים, אחד קשה. מהומה קטנה בתא הלחימה. משתחררים מעט מההלם וממשיכים להשיב אש. עוד כמה מאות מטרים, ונחלצים מהמארב. (... "מחלקה מחופרת"...) הרבה, הרבה מאוד מחלקות...). לימין הדרך מחכים שלושת הטנקים. הם עברו בשלום. טנק מצטרף. מארגנים את הנגמ"ש מחדש. יואש חובש את ידו הפגועה.

לא מספיקים להתאושש והפקודה ניתנת כרעם; סריקה חוזרת! מנסים להתווכח! יש נפגעים! אין סיכוי, הם מאות! אבל זו פקודה... ושוב שלושת הטנקים בראש אחריהם הנגמ"ש, וטנק נוסף בסוף. אני יורד למטה, יואש נשאר ליד המ.א.ג. ... ושוב תחת אש. אלא שהפעם הנסיעה קצרה. כמה מאות מטרים בלבד. בום! אדיר בדופן שמאל. הנגמ"ש ממשיך לנסוע, לאט, מקרטע. פגיעה נוספת. הנגמ"ש נוטה על צידו ונעצר. כולם מזנקים החוצה. אני רואה ששני הטנקים שנעו לפנינו, עצרו כמה מטרים מאתנו, פגועים. יורם מארגן הגנה היקפית.

יואש ואני ביחד. זוחלים בחול, מנסים להבין ולעכל את המצב. אבל אין זמן לחשוב. חייבים להשיב אש. מאות דמויות מתרוצצות מסביב לכלים הפנועים ויורות. עדיין רחוקות, מפחדים להתקרב. ולפתע מישהו מזהה שתי דמויות רצות 40 מטר מאתנו. לחיצה על ההדק, והנשק לא יורה. עוד דריכה ועוד לחיצה, החלפת מחסניות והוא לא יורה. אני קורא ליוֹרם: "תירה עליהם" וגם נשקו לא יורה. "יואש תירה..." "גם שלי לא יורה". מה קורה פה, לכל הרוחות?

יוֹרם רץ לטנק לדווח על מצבנו. הוא חוזר ואומר שהבטיחו לבא לחלצנו... אף אחד לא מאמין. כל רגע חולף, מביא עמו עוד נפגעים. בתוך שריקות הכדורים וההתפר צויות נשמעות נגיחות וצעקות הפצועים הקוראים לעזרה.

יוֹרם רץ לנגמ"ש וחוזר עם רימונים. הם מתחלקים בין המעטים שעדיין מסוגלים לרוץ ולזרוק אותם. עוד נפגעים... ולפתע יואש צועק; "נפצתי ברגל". יוֹרם ואני לצידו, יואש יושב, נשען בגבו על זחל הטנק. רגליו הארוכות מושטות קדימה. מסתכלים על רגל ולא רואים כלום. רוצים לחזור ולזרוק רימונים על המצרים הסוגרים עלינו יותר ויותר... "אבל יורד לי המון דם", אנחנו מפשילים את המכנס מרגלו. מעל הנעל מבחינים בקילוח חזק של דם. (כדור 1).

יוֹרם מוציא את התחבושת האישית ואנחנו חובשים אותו. הוא נשאר שעון על הזחל. רק שלושה עדיין נלחמים. כעבור דקה, רק שניים. נהג הנגמ"ש, אלי, רץ לזרוק רימון מאחורי הטנק, ולא חזר.

יוֹרם ואני משוחחים. אני מציע לברוח. הוא משיב בשלילה. חולפות עוד מספר שניות. אני מסתכל אחורה, יואש עדיין נשען על הטנק. שקט, לא מדבר, לא אז. על צוארו ראיתי כתם דם...

נשארו לי שני רימונים. גם יוֹרם נפגע ונפל. המצרים ממשיכים לירות עלינו. הם מתקרבים ומתקרבים. הם לא נתקלים בהתנגדות. הם מגיחים מאחורי הטנק. 20 מטר מאתנו. אני רואה אותם מרימים את הקנים כדי לפגוע... אני נשאר עם רימון אחד. השני עושה דרכם לעברם. פיצוץ, כמה מהם נופלים ואני רץ ורץ והם אחרי.

...והם יורים. הכדורים שורקים באזני, אך שם מאחור, אני שומע אש תופת. לא
היא לא מכוונת אלי. הקליעים נורים אל הפצועים. והם יורים צרורות ארוכים
ארוכים, אבל אינם מצליחים לכסות על צעקות הפצועים, צעקותיהם האחרונות...

משה אזר

משפחה שלום!

PE-K 24.2.73

הביקור הקצר שהרבצתי השבוע שיפר את ההרגשה מאחר ועכשיו אתם לפחות יודעים מה אני עושה ומה אעשה? (אבישי, מצטער שלא היית ולא הספקתי לראותך). כרגע אני נמצא בחדר, יושב וכותב לאחר מקלחת טובה של שלושת רבעי שעה. השעה 7.00, כולם עוד ישנים ורק אני והשומר בחוץ ערים. משוט אני שמרתי מחמש עד שש וכבר אין טעם לחזור למיטה, עוד כחצי שעה יעירו אותנו ונתחיל לא לעשות כלום עד מחר בבוקר. ממש חבל לבזבז יום יפה כזה, אבל כמו שסיפרתי לכם לא מוציאים אותנו בגלל יותר מדי נפקדים. דרך אגב אני מקוה שאריק איינשטיין הסתדר אתמול בלעדי...
אתמול הרבצנו מסיבת יום הולדת כאשר במקום נוכחו כל החברים הטובים, שלוש חבילות ובקבוק ויסקי (שדרך אגב היה טוב מאוד). משונה פתאום להיות בן 18 אחרי שהייתי כ"כ הרבה זמן בן שבע עשרה...
בשבעיים הבאים אהיה בניוליס ולאחר מכן אבוא הביתה.

12.5.73

למשפחה שלום!

אני מקווה שקבלתם את הד"ש הקצרצר מאורי, ובאמת זה היה ממש שוק לשבת בחדר אחד במקום כזה ופתאום מתפרץ אדם שמשום מה אני די מכיר אותו מאיפה שהוא, אדם עד כמה שאני יודע צריך להמצא בצד השני של הארץ המורחבת שלנו. מה אני לכם הזכוכים פה הורסים אותי לגמרי ולכן באמת לא זייק אם תשלחו לי "זבנג" אבל בצורה הכי קטנה. באופן כללי באמת אין הבדל בין המדבר הזה לנגב שלנו, פרט לכך שפה אין ישובים מאיזה צד שלא מסתכלים. מה שלום האח הלבן! האם כבר החלים מהמחלה ששכנעתם אותו שהוא חולה בה?

9.5.73

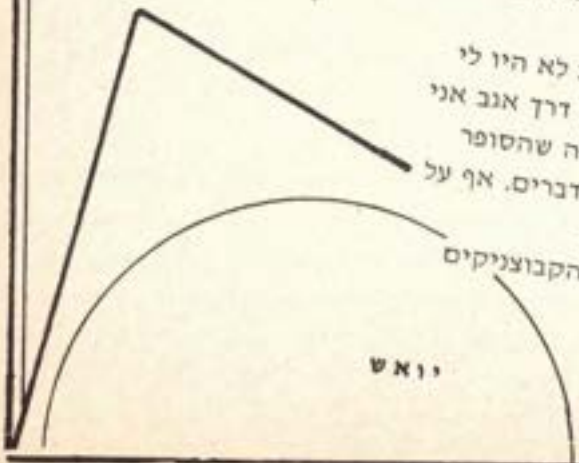
יואש

למשפחה שלום!

אתם זוכרים שהיה לי פעם זקן, טוב אז אם תראו מישהו גבוה עם זקן תדעו שזה ראובן, ואם תראו מישהו גבוה בלי זקן תדעו שזה אני. פשוט ערב אחד תפסתי קריזה והחלטתי ששמונה חדשים להיות עם פרצוף מכוסה זה יותר מדי ושהגיע הזמן לגלות את הפרצוף האמיתי. מה גם שעכשיו הוא מתאים לתמונת הפספורט שהגיעה אלי דרך שמואל. אתמול הגיעו אלי בבת אחת שתי חבילות ובאמת תודה רבה, סיגריות לא היו לי כבר, כמו כן לבנים ואת הספר של א.ב. יהושע גמרתי בשבת שעברה. דרך אנב אני קורא עכשיו את מסע דניאל. מה שבטוח אני עוד לא מבין חלק ממה שהסופר רוצה להגיד. אני מקווה שאולי אתה ליובקה תוכל להאיר לי כמה דברים. אף על פי כן הספר יפה ופשוט צריך לקרוא לאט ולחשוב, לחשוב הרבה. היום הכל כרגיל, קוראים, כותבים משחקים כדור עף (במשחק של הקבוצניקים נגד העירוניים ניצחנו לאחר קרב קשה)... וחולמים על יום חמישי הקרוב שאז קרוב לודאי נהיה בבית.

יואש

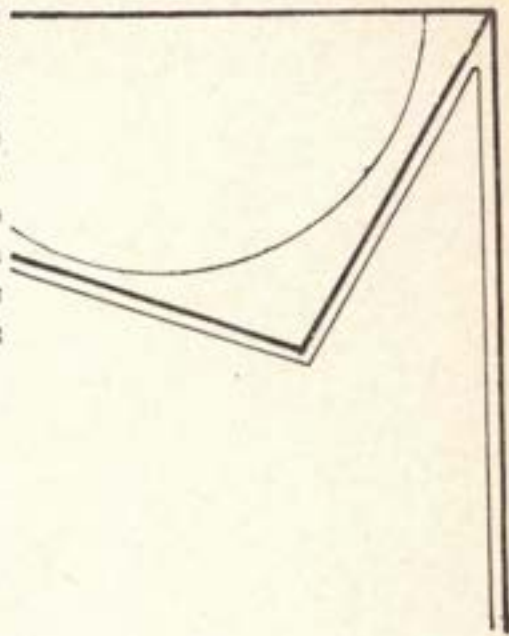

למשפחה שלום

היום יום שבת והוא היה הטוב ביותר בשבוע מכל הבחינות. החל בחרוף שנועד להחזיר שעות שינה חסרות מכל לילות השבוע וכלה בעובדה שכמעט לא מתעסקים עם המפקדים שלנו שאותם אני לא הכי אוהב בעולם. רק מה, עכשיו למשל יש לנו מסדר נוכחות כל חצי שעה מחשש שמא מישהו החליט לברוח הביתה דרך המדבר ברגל... (המפקדים שלנו מאמינים גדולים של "יציאת מצרים"). (האמת היא שהמסדר נקבע בגלל איחור כביכול למסדר הליכה לאכול והעונש באמת הגיוני ותואם).

מה אניד לכם, באמת נעים להיות פה עם חבר'ה מהבית, אנחנו נפגשים בדרך כלל בזמן הארוחות ואז יש זמן קצת לדבר...

דרך אנב, שמואל הביא לי את החבלה ממך ליובקה, ואני באמת מודה לך. אני מקוה שבסוף השבוע אהיה בבית ועד אז להת'.

י א ש

30.6.73

לכולם שלום

ושוב עברו שבועיים והספירה לאחור החלה במלא העצמה, עוד חמישה ימים, עוד ארבעה ימים וכך עד שיגיע היום המיוחד שבו אני מקוה (אם לא יקרה שום דבר) אהיה אתכם, הוא יום חמישי הטוב...

שלשום הגיעו החבילות ששלחתם ואני מוכרח לציין שהן באמת הגיעו בזמן, כי כבר שכחתי טעמה של עוגת שוקולד וגם כבר באמת לא היה לי מה ללבוש. כמובן שגם הגיע המכתב, מה אניד לך אבישי, מקנא זו מלה שבקושי יכולה לבטא קצת ממה שאני מרגיש כלפי חופש גדול, ואני מקוה שתדע לנצל אותו כמו שצריך.

י א ש

אקא - אקא

מי'ס אחרונות ...

מי'ס אחרונות

מי'ס אחרונות: רגל ורוביקה סטיבן
ק'בול מבור אשכנז

ה'סג' ק'ה בט'ס'ה נע'מ'ה
במ'ס'ת אשכנז 45
ק'בול: בס'ט אשכנז מ'ה אש'

ה'סג' אשכנז -

השורה: יואל סטיבן

ה'סג' יואל סטיבן
ה'סג' יואל סטיבן
ה'סג' יואל סטיבן

מ'ט' 48684

3-8 3078

יואל סטיבן
2000

14 בפברואר 1974. חושך אפרורי בחדר. אני פוקחת עיניים, מה קרה? שום דבר, אומר הוא ומסתובב לצדו ונרדם שוב. מה השעה? 4 בבוקר.

24 בפברואר 1955. ארבע בבוקר. חדר לבן, חלק, מבריק.

צעקתך אני יודעת. אבל עכשיו נגמר. הרופאה היהודית השחומה בחלוקה הלבן במשקפיה, בפניה האציליים האכזזיים, ישר מקאראשי, שבקושי יודעת עברית, ואנגלית יהודית בפיה; "יש לך בן גדול, יפה, ארוך מן הרגיל", היא אומרת.

אני מתבוננת בבן זהוב שיער, פועה בידיה. ילדי השלישי. ורגשותי כה מעורבים. חיים חדשים שצמחו עתה ממפולת חיי בהתחדשם. חיים מחודשים? דוקא ברגעים אלה חשה אני כמה מוזר שאפשר להמשיך לחיות הלאה, וגם להביא לעולם חיים חדשים אלה.

הוא ורוד, יפה, זהוב האחיות — התלמידות הצעירות, נהנות להחזיק אותו ושולפות אותו ממטתו הזעירה, סל נוסע על גלגלים. "הוא ג'ינג'י" קובעות הן. אבל לא נכון, הוא זהוב. אני חושבת: "נקרא לו יוש, יושי". כך נקרא לו יום יום. אלא שמעולם לא קראנו לו כך אלא בשמו המלא "יואש, יואשי". שם של בני שבט יהודה מימי קדם, כי כאן נולד הוא. בארץ מטה יהודה.

אומרים — מרגע שנולד הילד, חיים עצמאיים לו משלו. אין הוא עוד חלק ממני. אכן בעיטות רגליו אינן כבר בקרבי אבל הוא עדיין שלי, בתוכי. כל יום שעובר, נמילה הדדית — אך בכל זאת עבורי הוא עדיין כולו שלי. למרות עיניו החומות, כל פיסה מעורו שלי, כל-כולו שלי, לאהבו, ולחסות עליו, ולפנקו, ולדאוג לו.

אך גדל הוא. ואם עדיין עבורי שלי הוא, מצדו אינו כבר אלא של עצמו, של החברה הסובבת אותו, של חבריו לקבוצה, של חבריו שאין אני מכירה אותם. של חברותיו שאולי (בטח) איני יודעת מי הן. ובכל זאת שלי.

אילו יכולתי לפרוש עליו כנפיים ולהגן עליו מכל המכאובים, מכל העלבונות, מכל התסכולים.

בולשת אני בהבעת פניו — כואבת כל קמט של דאגה, חרדה לכל ביטוי של אי נחת, מנסה לפענח כל סימן של מרד, איך לעזור? איך להדריך? איך להבטיח את פתיחתו הנאה באקלים החיים הסובב? אין אנו יודעים דעותיו מה הן. יודעים רק מה רב קשרו לקבוץ, לנופו, לעבודה, לשדה ולצומח כאן.

שלי — בן שלי; אך חידה עבורי.

אמרתי בימי מלחמת ששת הימים — אם תהיה מלחמה כשיואש יהיה בצבא, אצא מדעתי.

והנה הוא חייל — יפה, מתרחב, זקוף, גמיש, וחיוך של חן על פניו. אינו מתבייש לכתוב כל שבוע, ולו כמה שורות. רגש אחריות, הרגשת התחייבות, ואולי גם אהבה?

הולך לו, רץ לו, זקוף, איתן, עטור זקן, גבוה בקרב חבריו, חניך מצטיין. יום אחד של תזמורת צבאית ודגלים מתנופפים — שחורים — ירוקים. ואחר — צריך להשיג את הרקע האדום לאות לוחמי חרמ"ש. וחיש לתעלה.

כל חופש — עבורי חג להגיש לו מגבת שיהנה מהמקלחת. להגיש לו כוס מיץ כאשר רק נפתחת דלת המקלחת והוא יוצא נוצץ, ריחני ומסורק למשעי, פאר הבלוריות על מצחו. שהרי מגילו הרך נקי וגנדרן הוא. דומה — מיום שהצליח לגלות יזת בבואתו בראי שליד הכיור הקטן בפעוטון, נהל פולחן שלם של "התיפות" והתקנת תסרוקת דקדקנית ויישור הפסוקת. (להוציא את עידן גידול השערות בסגנון מפלצת אפריקאית — להכעיר, להכעיס)...

מותר לנשק אותו — אינו מתקומם, מותר ללטף את הכתפיים שחשופות הן תמיד ולהתפעל מן העובדה שהילד היה כבר לגבר, על הצואר, על שרשרת, מתנועע לב מנחושת ירוקה, בין הדיסקיות. לא שואלים: מי נתן לך?

ובחופש האחרון — "נגמרה תקופת הקריעה" — מעכשיו כל שבוע שבועיים בבית, חוזרים מהתעלה עם רקע אדום לסמל. לקורס מ"כים, לקורס קצינים. מי יודע לאן? לאן? למלחמה שירדה כעננה שחורה על סיני ועל התעלה. ולא אות מיואש, מסרבת אני להאמין אם כי בלבי אני יודעת — הוא היה בראש החץ השלוח מול פני האויב לספוג את המכה הראשונה. עוברים השבועות בזה אחר זה. לא הגה, לא מלה, רק שמועות.

אנו יושבים בחושך על המרפסת, שותקים. אם הילד הזה לא יחזור — אמרתי בלבי — לא אמשך לחיות. עדיין רב רכושי — אבישי, אלונה, ענבל, איל, לובקה, צביקה, גבי, רותי. אילו יכלתי להרדם ולא להתעורר עוד.

עברה כמעט מחצית השנה, 24 בפברואר. 4 בבוקר אפרורית בחדר, נרדמתי שוב. עד עתה לא חלמתי אף פעם על יואש. הנה באים ואני יודעת שיואש חזר. הוא בחדרו. הוא שכב לנוח. האם אעיז ללכת להפריע לזו כן, אלך. אשרוק בחוץ, ליד הדלת הירוקה. אשאל — מה קרה, בן, מה זה כל כך הרבה זמן לא שמעו עליך? הייתם מכותרים? כשתקום תבוא, תספר לנו. העיקר שהמועקה הזאת תוסר מלבנו. הכל בסדר? יש לך מצב רוח? איך נטפל במצב הרוח שלו? יהיה הכל שפיר. איני בטוחה שהאמנתי באמת שזו אמת בעת שחלמתי או שמא חלום זה בא לי רק משום שהתעוררנו ביום ה-24 בפברואר בשעה 4 בבוקר. לא משוכנעת שהאמנתי שזו אמת.

צלצול שבתחילה איני מצליחה לזהות אותו — השעון המעורר.

השעה שש פחות רבע. האפרוריות פנתה את מקומה לבוקר. לעבודה. עוד יום הפסיע ואני התעוררתי שוב. לא בא חסד שכה מפללת אני לו — יום אחד לא להתעורר.

24 בפברואר 1974. יום הולדתו ה-19 של יואש שאינו עוד יום הולדת שמה, אלא יום זכרון של מחסור מכאיב ודמעות צורבות.

איננו יודעים. הילד הזה שבכל פצע קטן שלו טיפלנו ועל כל מכאוב של לא כלום הגשנו מרפא, שאת דמעותיו נגבה ברוך המטפלת, עמד מול מאות מצרים צורחים, מסוממים יורים. אין יורים עוד. רימונים. פצוע — אומרים ברגל, אומרים בצואר. אומרים ביד. איננו יודעים. כל אלה שעמו, נדמו ולא יקומו עוד. אין עדים לבד מאחד שאינו זוכר אם אכן זוכר הוא. כך נותרו בשדה רוחש אויבים. האם הספיק לחשוב, לדעת את הצפוי? ושלא ישוב אל תוך חצרנו המוריקה? או שנקפדו חיינו בסערת קרב? כשהוא כולו נתון לתפעול המ"ג?

הילד הזה, כולו שלי, כולו שלנו — לא שב. נותר בשדה. על טרשי סיני הצורבים, על החול הלוהט, מול שמי תכלת בוהקים. ורק אחר חדשים רבים הובא הביתה לשכון בין טרשים וארנים, בירכתי קבוצנו. אומרים — הקריב את חייו בעד מולדתו.

ואולם — רצה הוא לתת את חייו בעד החיים, החיים היום־יומיים. לצאת כל בקר על הטרקטור לשדות החרושים, אל בין הממטרות, בין רסיסי טיפות המים. לשבת על הדשא בין רעיו היחפים והבנות ששערן נולש. ביום זה, ביום הולדתו, ב־24 בפברואר — לא ננסה לתאר לנו את אשר יכול היה להיות ולא יהיה — התכניות שלא תתגשמה, הנסיעות, הלימודים, העולם שרצה לגלותו בטרם ישוב לשדות ולטרקטורים האהובים עליו. ביום זה — נזכור את דמות הנער כשהיה, את כל אהבותיו הקטנות ואת תנועותיו ואת חיוכיו ופניו המרציניים.

יצאנו לפרדס, פֹּסעים לאט, עוצרים דמעת עין, לקטוף תפוזי דם, אותם תפוזים מצומקים שפנימיותם דם ושנהננו לסחוט, לכבוד חבריו הקטנים המתאספים בכל שנה ושנה ביום הולדתו — ביום ה־24 בפברואר. קטפנו, שותקים. העמסנו את הפרי וחזרנו בשדות המלבלבים. לא לקראת שמחת חג אלא כמבצעי טכס עתיק — כדי לזכור את אהבותיו של הבן החי, ואת טעמו ואת התלהבויותיו ובכדי לשלוח את התשורה, את הפרי שיואש אהב, שעסיסו דם. ואילו לו, ליואש, לבן שיצא יום אחד ולא חזר עוד — שלסמל של לוחמי חרמ"ש אשר לו, רקע אדום — דם נשפך.

רחל מכבי

